

Trečdalis svarstyklių lėkštelėje

Pasirodo, kad žodžio laisvę ir teisę turėti savo nuomonę – nekalbu jau apie pagarbą žmogaus politinėms pažiūroms – mes dar suprantame itin savotiškai. Ir nereikia to primesti sovietmečiui – ir jo metu būta pakankamai blaiviai mąstančių ir netgi savo požiūrį išdrįstančių išreikšti žmonių (kitaip nebūtų nei Sąjūdžio, nei Baltijos kelio, nei Nepriklausomybės). Regis, kad netolerancijos ir priešiško priežastys slepiasi kur kas giliau. Nenustebčiau, jeigu paaiškėtų, kad daugelio lietuvių netolerancija kito nuomonei ir pažiūroms įtakota siauro akiračio ir menko išprusimo. Kuris šiandien tapo bene privalumumu – be jo sunku įsivaizduoti ne tik televizijos žvaigždę ar eilinio šou dalyvį, bet ir politiką, ir verslininką, ir netgi – modernios šiuolaikinės kultūros žmogų, apsiribojantį madingų beigi aktualių (aktualumas – bene svarbiausia) meno ir kultūros reiškinių reflektavimu.

Betgi grįžkime prie teisės turėti savo nuomonę.

Skandalas, kuris kilo, kai ponias R. Dobelienė interneto erdvėje pareiškė savo nuomonę apie šiuolaikinės Lietuvos galinguosius (kurie gali viską, tik taip ir neišmoko rašyti ir kalbėti be klaidų) ir vienos rezonansinės ir žiniasklaidoje be jokio saiko ir sveiko proto nuvalkiotos bylos užkulisius, liudija, kad turėti savo nuomonę – beje, pagrįstą ir raštingai išreikštą – yra pavojinga. Nes ši nuomonė, išsakyta taikliai ir karčiai, nevyniojant žodžio į vatą, nepatinka ne tiek tiems beraščiams interneto komentatoriams, kurie nemoka ne tik formuluoti minties, bet ir jos išreikšti be elementarių gramatinių klaidų, tačiau, matyt, ir tiems, kurie laiko save tokiais įtakingais ir turtingais, kad net pragare turbūt išsireikalaus atskiro katilo – kad netektų virti kartu su prasčiokais.

Taigi galbūt ir natūralu (žodį „paradoksas“ reikėtų pamiršti, pastaruoju metu niekas Lietuvoje nebeatrodo paradoksalu), kad dėl savo aštrios nuomonės Regina Dobelienė ne tik nebuvo suprasta (žurnalistai, cituodami jos žodžius ir, kaip jiems įprasta, viską geriau išmanydami, neretai juos iškraipė ir sumenkino), tačiau ir nubausta. Savo tiesioginės valdžios – gavo griežtą papeikimą (ponias R. Dobelienė dirba Valstybinėje lietuvių kalbos komisijoje). Pabrėžta, kad šis papeikimas – gink Die, ne už nuomonės išsakymą, o už vidaus ir darbo taisyklių pažeidimą, už komentarų rašymą ne vietoje ir ne laiku, ir panašiai.

Vargu ar įtikina toks aptakus paaiškinimas, galbūt ir atitinkantis biurokrato logiką. Bet juk viskas – ne dėl laiko ir ne dėl vietos, o tuolab – dėl taisyklių. Viskas – dėl nuomonės. Negailestingos ir kritiškos. Ir paskui dar tikėk politikų suokimu apie pilietinės ir savikritiškos visuomenės ugdymą... jie gi tokią visuomenę pasiryžę užčiaupti ir suniekinti. Bet labiausiai stebina faktas, kad niekas neprašo išviešinti tų asmenų, kurie interneto erdvėje skelbia ne tik šlykščiausius komentarus, bet ir grasina susidorojimu. Neteko girdėti nė apie vieną iškeltą bylą – na, gal ir dėl to, kad tai ne rezonansinis įvykis, kaip tie, kurie skaldo ir priešina Lietuvą ir manipuliuoja žmonių nuomone. Užtat drąsios moters žodžiai, po kuriais pasirašytų bene kiekvienas blaiviai mąstantis ir sąžinės nepraradęs žmogus – nepatogūs, per aštrūs, netinkantys paradinei gyvenimo pusei.

Liūdna sakyti, bet gal ir vėl tai apibūdintume žodžiu „natūralu“ – ar daug kam šiandien beateis reikalingos tokios savybės, kaip drąsa, orumas, kilnumas, garbė?.. Kasdienybė devalvuoja netgi tiesioginę šių žodžių reikšmę. Išverčia juos kita puse, pamušalu į viršų – dabar bailys gali vadintis drąsuoliu, sukčius – kovotoju už teisybę, klastotojas ir mokesčių nemokėtojas – kilnia ypata, vagis – liaudies numylėtinu... Užtat netikiu nei Tado Blindos, nei kokio kito herojaus mitu. Herojais labai patogu prisidengti, siekiant visai neherojiškų tikslų.

Vienas senas, dar Sąjūdžio laikų politikas, konservatorius, sakė, kad Lietuvoje yra (o gal ir visada buvo?) trečdalis padorių piliečių. Įsivaizduokime svarstykles su dviem lėkštelėmis – vienoje trečdalis, kitoje – du trečdaliai. Svoris – maždaug tolygus. Kodėl gi tasai trečdalis išlaiko svarstykles ir tuos du trečdalius, užuot netekęs pusiausvyros ir išlėkęs viršūn?.. Galbūt todėl, kad sveriami ne tik patys žmonės, bet ir jų darbai, jų žodžiai, jų mintys, jų ateities projekcijos ir viltys?.. O juk šitų metafizinių svarstyklių neapgausi – tuščia-viduris gali būti labai didelis, tačiau besvoris, o mažytis žvirgždo grūdelis – sunkesnis už jį kelis kartus.

Taip ir su drąsa, ir su garbe. Su tikra, o ne parodomąja.

Barbora Pelėdaitė

Vytautas V. Stanionis. Butrimonys, 1999

MALDELĖ UŽ LIETUVĄ

Norėčiau dar pasimelsti senoviniam dievui, kurį atsiminęs Maironis.

Agni – raiteli, kursai perėjai ugnį, kad atjotum į Lietuvą gint mūs,

Vytie, tamsiai raudonas, padėk mūsų žemei, leisk atkurti sodybas, mūsų gotiką ir renesansą,

grėžkis veidu į Baltiją, pakelk savo antšalmį, skydą laikydamas dešine!

Sigitas Geda

Kitame numeryje:

- R. Kriaučiūnas apie monografiją „Obeliai. Kriaunos“
- Kęstučio A. Trimako tapyba.
- Ilgasis sąrašas: levos Toleikytės „Garstyčių namas“.

Redaguoja **Renata Šerelytė** rainbow.vilnius@gmail.com
Maketuoja **Jonas Kuprys**

Šio šeštadienio Kultūros turinys

- 1-as psl. **Barbora Pelėdaitė**. Trečdalis svarstyklių lėkštelėje.
- 2-as psl. **Stasys Goštautas**. Užrašai iš Stockholmo.
- 3-as psl. **Valdas Papievis**. Eiti.
- 4-as psl. **Santaros-Šviesos suvažiavimas**.
- 5-as psl. **Pranas Visvydas**. Nesinori to neminėti.
- 6-as psl. **Šarūnas Šimkevičius**. Lietuvos Raudonoji knyga.
- 7-as psl. **Ona Voverienė**. Tautos didžiųjų atminties sargyboje.
- 8-as psl. **Vytautas Karalius**. Ironiškos užuominos.

Užrašai iš Stockholmo: Mario Vargas Llosa – 2010 m. Nobelio premijos laureatas

STASYS GOŠTAUTAS

Tie, kurie pastaruosius keturiasdešimt metų domėjosi tarptautinio PEN klubo ir Lietuvos PEN klubo centro veikla, prisimena šių metų Nobelio literatūros premijos laureatą Mario Vargas Llosa, Peru rašytoją ir Peru PEN klubo prezidentą, nusiuntusį ne vieną palaikymo telegramą Lietuvos intelektualams, kalintiems Permės ir Chistopolo lageriuose. Ispanų centrai (o jų – daugiau nei dvidešimt) visada užtardavo Lietuvą.

Iš šešiolikos jo parašytų romanų keturi išleisti Lietuvoje. Tai „Miestas ir šunys“ (1969, iš rusų k. vertė P. Velička) ir „Žali namai“ (1973, vertė J. Žemaitis), pasirodę 25,000 ir 15,000 egzempliorių tiražu. Šiandien tai tiesiog nuostabus skaičius, ne mažiau stebėtina, kad iš Peru rašytojų jis buvo vienintelis, susilaukęs dviejų romanų vertimų į lietuvių kalbą. Šias abi knygas padaviau autoriui PEN kongreso metu Rio de Janeire 1979 metais. Jis nustebo, pamatęs savo knygas, išverstas į lietuvių kalbą, nes nieko apie tai nežinojo. Tą patį man sakė Carlos Fuentesas ir Julio Cortazaras. Mat Tarybų Lietuvoje užsienio rašytojų knygas dažniausiai versdavo iš rusų kalbos, nes tokiu būdu automatiškai gaunamas leidimas leisti knygą lietuvių kalba. Paskutiniu metu Lietuvoje buvo išleistos šios M. Vargas Llosos knygos: „Tetulė Chulija ir rašeiva“ (2007, „Alma littera“, iš ispanų k. vertė Laura Liubinavičiūtė) bei „Bjauros mergiotės išdaigos“ (2008, „Alma littera“, iš ispanų kalbos vertė Zigmantas Ardicikas). Būtų įdomu sužinoti dabartinį tiražo skaičių ir palyginti jį su pirmųjų Llosos vertimų tiražais.

M. Vargas Llosa vadovavo PEN klubo kongresui Rio de Janeire Brazilijoje 1979 metais, kur turėjau progą ne tik pabendrauti su juo ir papasakoti apie mūsų rašytojų padėtį Sovietų Sąjungoje, bet ir padiskutuoti apie literatūrą ir politiką, nes, kaip sakė Peru rašytojas, Pietų Amerikoje literatūra ir politika siejasi, negalime kalbėti apie kurią nors iš jų atskirai. Tarsi patvirtindamas šią mintį, prieš trisdešimt metų jis kandidavo į Peru prezidento postą ir pralaimėjo. Jo romanai ir visa Lotynų Amerikos kūryba nuo 1960-tųjų metų, kai prasidėjo vadinamasis „Lotynų Amerikos romano Boom“ – fantastinė ideologinė literatūra. Jos dėka pasaulis susipažino su tropikų kraštais, kurie yra kur kas įdomesni ir spalvingesni, nei šabloniškai įsivaizduojamos turistinės prarajos, kur viešpatuoja diktatoriai, revoliucionieriai, plėšikai, kokaino gamintojai ir žudikai.

Be šešiolikos romanų, autorius yra parašęs tris novelių rinkinius, septynis dramos veikalus ir daugiau nei dvidešimt esė, politikos, žurnalistikos ir literatūrinės kritikos knygų, žymiausioji iš jų –

Mario Vargas Llosa

„García Márquez historia de un deicidio“ (Barcelona, 1971). Ši knyga autoriui visada kėlė problemų – vieną kartą išleidęs, niekur apie ją nekalbėjo. Tai buvo profesoriaus darbas su savo studentais, rodos, Puerto Rico universitete ir King’s College Londono universitete, panašiai Alfredas Bumbauskas rašo savo įdomius istorinius veikalus. Knygoje daug naudingos informacijos, ji laikyta geriausiu būdu susipažinti su Kolumbijos literatūros genijumi. Apie tai esu rašęs „Metmenyse“ (Nr. 27, 1974, pp. 153–174). Llosos knyga apie G. Flaubertą „La orgía perpetua: Flaubert y Madame Bovary“ (1975) ir kita, skirta P. Sartrui ir A. Camus – „Entre Sartre y Camus“ (1981) – fantastiško originalumo ir gilumo.

M. Vargas Llosa – šeštasis Lotynų Amerikos rašytojas, gavęs Nobelio premiją (tarp kitko, Lotynų Amerika kitose srityse premijų laimėjusi yra itin nedaug). Kiti, gavę Nobelio literatūros premiją – Gabriela Mistral iš Čilės (1945 m.), Miguelis Angelas Asturiasas iš Gvatemalos (1967 m.), Pablo Neruda iš Čilės (1971 m.), Gabrielis García Márquezas iš Kolumbijos (1982 m.), Octavio Pazas iš Meksikos (1990 m.). Aišku, daug kas galėtų paklausti, kodėl Jorge Luis Borgesas, Carlosas Fuentesas ar Alejo Carpentieras nėra gavę Nobelio premijos, bet tai jau kita tema.

M. Vargas Llosa ir G. Garcia Marquezas buvo geri draugai ir filmų maniakai, abu bandė užvaldyti kinematografijos pasaulį, ir nepasakysi, kad jiems nesisekė. Na, galima sakyti, Llosai sekėsi geriau, nei Márquezui. Abu rašytojai buvo Fidelio

Castro ir kairiųjų politikų draugai. Abu protestavo prieš militaristų valdžią ir diktatūrą. Bet 1976 metais, kai perujietis rašytojas pasuko daugiau į centrą, netgi, sakyčiau, į dešinę, jis susipyko su savo geriausiu draugu, trenkdamas jam per veidą – ne už politiką, kaip visi manė, bet, kaip įprasta ispanams, už moters garbę. Tai buvo Meksikoje, kur abu rašytojai dalyvavo filmo „Pantaleón y las visitadoras“ (1975) premjeroje, ekranizuotame pagal 1973 m. išleistą Llosos romaną. (Pakartotinis romano leidimas – 1999 m.). Kiti ekranizuoti Llosos romanai: „La ciudad y los perros“, išleistas 1962 m., ekranizuotas 1985 m. (režisierius Francisco Lombardi), ir „La fiesta del chivo“, išleistas 2000 m., ekranizuotas 2006 m. (režisierius Luis Llosa).

Man teko su Llosa susipažinti ir pabendrauti, kai pasirodė jo pirmoji knyga „Miestas ir šunys“ (1962 m.). Paskui teko susitikti per 44-tąjį PEN klubo kongresą Rio de Janeire 1979 metais. Tai buvo nuostabus kongresas, atmintinas ir lietuviams, nes tada teko išdalinti 400 egzempliorių Tomo Venclovos parašytos puikios brošiūros apie Lietuvos literatūrą portugalų ir anglų kalbomis, ir įdėti daug pastangų, rengiant telegramas, reiškiančias susirūpinimą lietuvių ir kitų tautų disidentų, tokių kaip Viktoras Petkus ir Anatolis Sharanskis, likimu. Palaikydami juos, daugybė PEN klubo centrų ir autorių pasirašė telegramą. Tarp pasirašiusiųjų – Josephas Brodskis, Michale Scammell, Pavelas Tigridis ir PEN klubo prezidentas Mario Vargas Llosa. □

M. Vargas Llosa romanai lietuvių kalba.

VALDAS PAPIEVIS EITI

Toliau supažindiname „Kultūros” skaitytojus su geriausiomis metų knygomis. Šį kart spausdiname rašytojo Valdo Papievio romano ištrauką. 1989 m. pasirodęs romanas „Ruduo provincijoje” skaitytojams įsiminė kaip subtilus pasakojimas apie savo kartos viltis ir lūkesčius brežnevizmo epochoje, kaip jautri jauno žmogaus sielos išpažintis. 2003 m. leidykla „Baltos lankos” išleido V. Papievio romaną „Vienos vasaros emigrantai”, kurio pagrindinis veikėjas – Paryžius, ne paradinis, iš turistinių lankstinukų pažįstamas miestas, o svetimšalio bandoma prisijaukinti naktinių klajonių, vienišų kačių ir Menų tilto erdvė.

Pastaruoju metu rašytojas gyvena Prancūzijoje. Jo naujojo romano veiksmas vyksta Provanse.

Biliardas.

Nuotrauka.

Neinantis laikrodis.

Tuščia rožinio taurė.

Atsisveikindamas linkteli.

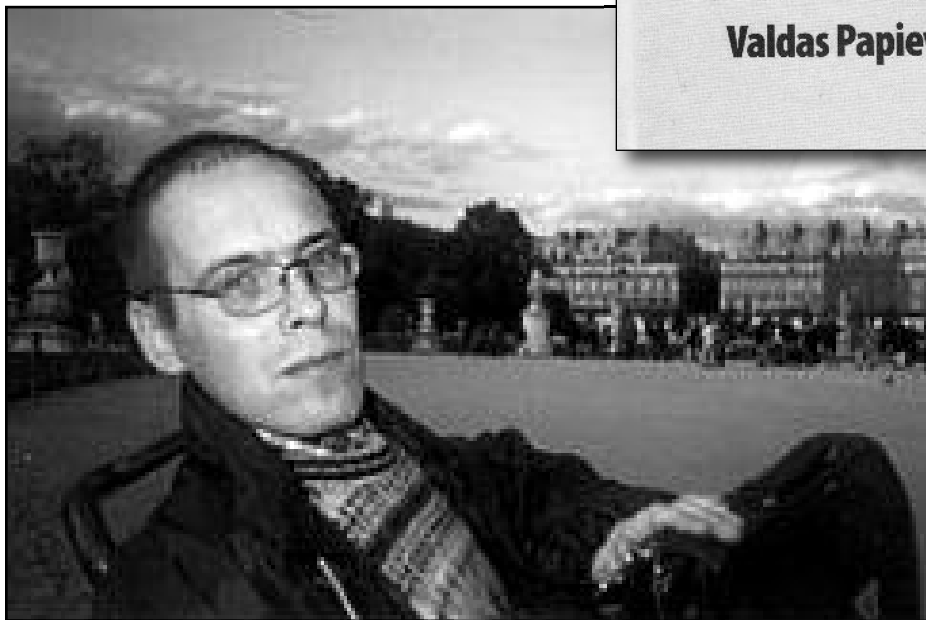
Barmenas atsakydamas kilsteli ranką.

Grindinys, paskui vėl – šalikelių žvirgždas.

Julijaus tiltas pažemiui atkartoja danguje iškilusių kalnų linkį, upelė išdžiūvusi tiek, kad vanduo, regis, jos vaga niekada netekėjo ir netekės, ir tiltas čia atrodo toks pat nereikalingas kaip židinyne Anne svetainėj karštą vasaros dieną, sako sau: šį tiltą ne žmonių rankos dviem krantams sujungti pastatė, bet jis pats čia atklydo ir tarsi maldininkas, apkerėtas šio krašto grožio, suklupo, išsitiesė ir jau trečią tūkstantį metų iš vietos nepajuda. Popietė, saulė į aukščiausią dangaus tašką įkopusi, o jis, kniūbsčias ant žemės be jokio šešėlio, iš tolo stebi tą tiltą nelyg pareigingas sargybinis, anais laikais paliktas laukti, kada tiltu Romos imperijos legiono kariai vėl ims žygiuoti. Galėtų įsivaizduoti, kaip jie, gaubiami pačių sukeltų dulkių, pasirodo ties akiračio linija, kaip artėja, virš ilgos kolonos ant stiebų plaukstantis vėliavoms, pamažu ryškėjant žmonių siluėtams, paskui ir veidams – įdegusiems, nugairintiems vėjų, bejausmiams, nes ilgas kelias, ta pati saulė ir tie patys vėjai išdegino ir išgairino visus jausmus, juo geriau – kareivis turi pamiršti jausmus ir paklusti įsakymams; galėtų įsivaizduoti, kaip jei artėja, tiek priartėja, kad jų uniformų raudonis ir mėlis, šarvų varis pradeda taip kibirkščiuoti, kad tinklainės siūlelius, atrodo, sutraukys, ir vokai instinktyviai prisimerkia, o nuo horizonto plunksnele atslydusi dulkių juosta bloškias kaip šuoras, kurio smūgį vos atlaikai; galėtų įsivaizduot, kaip subilda, sudunda, sutrinksi tiltas, žirgų kanopų ir pėstininkų aulinių kulnų kirčiuojamas, kaip nuo jo atšokstantys ataidai ima varpyt dangų ir kaip vyrai, išsekę tiek, kad nuovargio nė nebejunta, žygiuoja, žygiuoja, žygiuoja, ir regis, šitai jų procesijai niekada nebus galo. Dar galėtų įsivaizduoti, kaip – paskutinėms gretoms nuo tilto nužengus – kolona šiuo Domicijaus keliu, per Galiją iš Narbonės link Turino vedančiu, tolstą, palaipsniui iš audros šuoro siaurėjančia dulkių juosta atvirsta, it plunksna už horizonto nuslysta. Ir kaip atrodo, kad, triukšmui nutilus, ausų būgneliai tuoj plyš – spenglos, po šitokio dundesio veriančios, nebeatlaikę. Galėtų, tačiau neįsivaizduoja. Gal dėl kaitros, gal iš nuovargio jo galvoje

tuščia kaip vėjų išpustytoj aguonų dėžutėj, saulės iki baltumo ištrintoj atminty tik keli vietovardžiai šmėsteli. Tačiau jie pasirodo tokie keisti ir netikri – miestai, kuriuose jis nebuvo ir kurių nepažįsta, jam tokie pat tolimi kaip laikai, kuriais negyveno: kad tai buvo arba yra, tikėk, netikėk.

Tik žiūrėti dar gali. Kiek tolėliau yra kitas tiltas, visai neseniai pastatytas naštai nuo senojo, labai jau pavargusio, perimti. Mato, kaip prie to naujo tilto privažiuoja mašinos, kaip iš jų lipa žmonės, kaip jie eina prie senojo, vieni kitiems kažką pasakoja, dairo, rodo... Kaip, užsikniaubę ant geležinių turėklų, ilgai žvelgia į išdžiūvusią upę, į slėnį, į toluoj dunksančius kalnus, galbūt mąstydami apie tai, kad, palyginus su šiuo skulptūrišku gamtos stinglumu, du tūkstančiai metų, prabėgusių nuo tada, kai buvo pastatytas šis tiltas, – tiktai vienas akimirksnis, o gal priešingai – apmąstydami savo gyvenimus, trumpus kaip brūkšnelis, žodį iš vienos eilutės kiton keliantis, lygu jų gyvenimai giminę iš vieno dešimtmečių į kitus perkels, kaip tik tariasi jaučią amžinybę, nuo šio romėnų tilto akmenų atsigaubiančią.

Viskas priklauso nuo atskaitos taško.

O gal negalvodami nieko.

Gal tik žiūri, ir tiek.

Dar mato.

Mato, kaip paskui leidžiasi kriaušiu, kaip išdžiūvusios upės vagoj stovėdami akimis tyrinėja polius, tris arkas išrietusius, vidurinė – aukščiausia, kitos dvi – nelyg jos seserys dvynės šiek tiek mažesnės, kaip fotografuojasi – vieni iš kitų perimdami aparatus, kad už laiko kadro nė vienas neliktų.

Ir kaip paskui grįžta prie nujojo tilto, kaip lipa į mašinas, kaip apsisuka arba neapsisukę tiesiai važiuoja, kitam krante tolsta, kaip atvažiuoja kiti.

Kas man yra? Kodėl aš negaliu taip, kaip jie? Apžiūrėti, nusifotografuoti, džiaugdamasis išpūdziais kartu su draugais važiuoti toliau, praverti langą, mostelti ranka ir sakyti, pažiūrėkit, kaip čia gražu, ar balsu svarstyti, kur šiandien vakarieniausime. Kur vakarieniauti, svarbu.

Kodėl visa tai, ką matau, man atrodo tiktai paveikslas, netikrumo rėmų įrėmintas, kuriame tiek žmonės yra nelyg degtukai, dar vos vos rusemantys, bet netrukus užgesiantys, į bedugnę, tokią pat juodą kaip užgesusių degtukų galvutės, nukrisiantys?

O gal ne jie, bet aš pats?..

Ne netrukus, o jau.

Ir staiga – vėl.

Vėl tas pasiutiškas noras eiti – ir eiti – ir eiti, tarsi kiekvienos kūno ląstelės branduolys būtų žaizdras, kurį iki treškesio kaitri saulė ūmai iš naujo būtų įplieskusi. Jos spinduliai krinta pro mikroskopą, o tu esi pamokos neišmokęs ir nieko nesuprantantis vaikas, per to mikroskopo vamzdelį save tyrinėjantis. Nors esi tūkstančius kartų išdidintas, viską matai ir nematai nieko.

...Mindamas siaurą vingiuotą keliuką palei vynuogienojus, regės, kaip tolydžio artėja ir kaip artėdamas vis statesniu kampu dangun lipa kalnas ir jį vainikuojanti markizo de Sado pilis, kaip

Valdas Papievis / eiti / romanas

pamažu ryškėja tos pilies kuorai. Ant pačios viršūnės iškilę, apgriuvę ir apleisti, jie kuo arčiau, tuo nykesniu didingumu smelks. To nykau didingumo išpūdis dar labiau sustiprės, kai pro mažus kiemelius, sodelius ir vijoklinių gėlių žieduose skęstančius akmeninius namukus, pro paslaptingas duris į rūsius, pro krautuvė-

Aušros Launikonienės nuotr.

les ir kišenines dailės galerijas, pro kalinėtos geležies tvoreles, pro laiptelius, apačion leistas siūlančius, šešėlyje atokvėpį žadančius, ir pro arkas, priešingai, raginančias lengvai pagundai nepasiduoti ir kviečiančias per jas, vienas iš kitų išsigaubiančias, toliau aukštyn kopti neįtikėtinai skardžia ir siaura gatvele, pamažėl pavirstančia į balkšvų klinčių taką, galiausiai užlips ant plokščiaakalnio. Ten erdvė bus sustingusi nelyg išgaubtas stiklas, ten niekas nė krustelti nekrustels, bet slėnyje ramų, tegu gildančia šviesa tvilkiusį didingą nykumą ir kūnu pajus nelyg stepių vėjo pūtimą – tokio sauso ir švitraus vėjo, kad, iki pačių kaulų čiulpų prasismelkęs, jis tuos čiulpus išdžiovins ir tuščiais kaulų vamzdeliais – tarsi į begalybę nutįsusiom molinėm švilpynėm – ims nenu-maldomą ilgesį ūkti. Įkaitęs smėlis ir dulkės, balkšva pilkuma, parudavus žolė. Smilgos, nuo kriaušio į gynybinį griovį nulinkusios. Geležinės sijos, laikančios aižinčias sienas – lyg ramentai, bandantys atgal pasukt ar bent sustabdyt laiką (...).

Neinantis laikrodis, mašinos, ūktelinčios ir nuvažiuojančios, Julijaus tiltas, kiek užmatai nusidriekiantys vynuogienojų laukai, markizo de Sado pilis... Bet – jokių jausmų, nė išpūdžių jokių. Jeigu kirbteli kas, tai iš karto užgęsta. Lyg išvis neitų, o šis kraštas prieš jį skleistų tartum albumas, kurio puslapiai verčiasi, jam jų nė nepalietus. Ir vos atsiverčia, iškart užsiverčia.

Kodėl aš einu?

Liga, nuo kurios pasveikti kartais panūstu, bet nuo kurios pasveikti iš tikrųjų nenoriu?

Bent kol kas?

Nežinau.

Nieko apie save aš nežinau. □

Valdas Papievis. Eiti. Romanas. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010. – 160 p.: iliustr. Prano Gailiaus piešiniai.

Santaros-Šviesos suvažiavime gilintasi į tapatybės klausimus

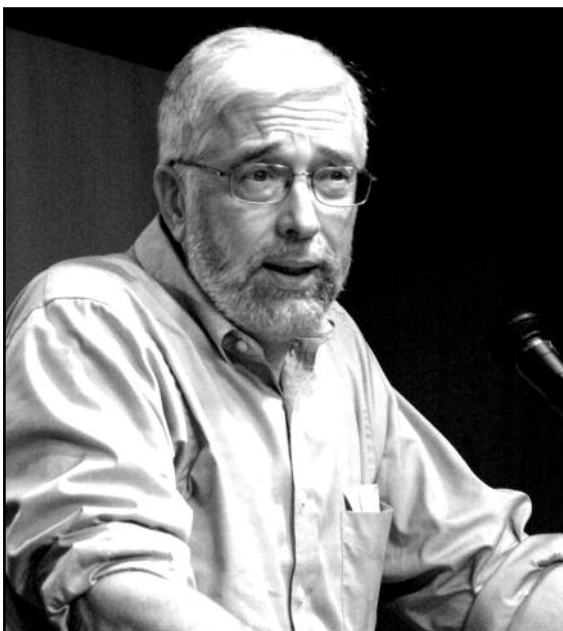
DALIA CIDZIKAITĖ
DAIVA LITVINSKAITĖ
VYGANDAS ŠIURKUS

(Tęsinys. Pradžia 2010 m. spalio 16 d. „Kultūroje“)

Šeštadienis, rugsėjo 11 d.

Šeštadienio programą pradėjo iš Kanados atvykęs rašytojas Antanas Šileika, pasidalijęs išpūdziais apie šiuo metu baigiamą rašyti jau ketvirtą romaną „Underground“, kurį kitų metų pavasarį žada išleisti leidykla „Thomas Allen & Son“. Šį kartą pasirinkęs rašyti apie Lietuvos partizanus ir jų kovas 1940 metais, A. Šileika susirinkusius suvažiavimo dalyvius supažindino su jo naudotais šaltiniais – partizanų memuarais ir kitomis apie juos išleistomis knygomis Lietuvoje – ir papasakojo, kas jam juose buvo įdomiausia. Į visą medžiagą žiūrėdamas kaip rašytojas, o ne istorikas, kaip angliškai, o ne lietuviškai rašantis rašytojas, A. Šileika sakė, jog atėjo laikas lietuviams surasti būdus, kaip pasakoti apie save, savo išgyvenimus. Ir pasakoti nebūtinai tik apie tuos, kurie buvo narsūs ir žuvo mūšyje, bet ir antraeilius, kurie galbūt neturėjo laiko ar gabumų rašyti dienoraštį ar memuarus. „Partizanų istorija mano romane ne visiems patiks, o mums nepatiks kai kurių reakcija, – sakė rašytojas. – Vis dėlto noriu tuos partizanus parodyti kaip herojus, nors jie bus kur kas sudėtingesni.“

Iš pokario laikų keliavome toliau – į sovietmetį, apie kurį pranešimą „Moralė, pilietybė ir juokas sovietmečio Lietuvoje“ perskaitė šiuo metu Miami University Ohio dėstanti antropologė dr. Neringa Klumbytė. Sovietine Lietuva, jos visuomenė besidominti prelegentė šį kartą kalbėjo apie juoką sovietinėje Lietuvoje ir aptarė lietuviškos satyros ir humoro žurnalą „Šluota“. Juokas, sakė N. Klumbytė, yra daugialypė reikšmių sistema, ir jos ribos yra labai slidžios. Neretai tai gali būti užslėptas ar atviras pasipriešinimas sistemai. Tačiau buvo ir kitoks juokas – viešai priimtinas, kai

Antanas Šileika.

D. Cidzikaitės nuotr.

darbuotojas Virginijus Savukynas. Savo pranešime, pavadintame „Gėda ir baimė viešajame Lietuvos gyvenime“, V. Savukynas pratęsė penktadienį kalbėjusio savo kolegos A. Siaurusevičiaus temą, kur prelegentas sakė, jog šiuo metu Lietuvoje neapleidžia vidinis jausmas, jog kažkas yra ne taip. V. Savukyno nuomone, tas kažkas „ne taip“ yra tai, kad Lietuvos politiniame gyvenime jau beveikia garbės ir gėdos mechanizmas. Pirmuosius šio mechanizmo gedimo ženklus įžvelgdamas paksogeito skandale, prelegentas įsitikinęs, jog Rolando Pakso skandalas buvo ne tik politinės moralės žlugimas, bet ir destruktivinis veiksmas, mėginantis politinę bendruomenę, kai nebeliko „mes“, kurie save apibrėžtų pagal vertę. Kaip pastebi V. Savukynas, gėdą ir kaltės jausmą viešajame gyvenime pakeitė baimė: baimė politikoje, baimė versle. O tai, daro išvadą prelegentas, tolina Lietuvą nuo Vakarų demokratijos ir priartina prie rusiškojo „demokratijos“ modelio.

Šeštadienio popietę buvo pristatyta ką tik Lietuvoje „Versus aureus“ leidyklos išleista Daivos Dapkutės ir Dalios Kuizinienės monografija

„Laisvas žodis laisvame pasaulyje: Atviro žodžio mėnraštis „Akiračiai“ 1968–2005 m.“. Kaip pastebėjo knygą pristaciūsi dr. Dalia Cidzikaitė, daugiau nei 300 puslapių knyga turėtų ne tik patenkinti skaitytojo, norinčio sužinoti, kaip „Akiračiai“ susikūrė, smalsumą, bet ir sužinoti, kas kiek aukojo, kuriantis mėnraščiu, kas buvo jų redaktoriai, bendradarbiai, kokiomis temomis rašyta, kokios polemikos buvo vedamos, koks požiūris buvo į juos čia, išeivijoje, ir ten, Lietuvoje. Pagaliau atsakoma ir į ne mažiau svarbesnį klausimą, kurį neretas uždavinėjo redaktorių būriui, mėnraščiu dar gyvuojant: „Kam ‘Akiračiai’ atstovavo? Kas už jų stovėjo? Kam tarnavo?“

Kino mėgėjus prie ekrano subūrė Columbia College Chicago kino meną dėstančio lenkų kilmės režisieriaus Chriso Swiderio dokumentinis filmas „Children in Exile“ (2007), pasakojantis apie vaikų ir paauglių, Sovietų Sąjungos režimo aukų, gyvenimą Sibiro tremtyje ir jų tolimesnius likimus. Po filmo peržiūros režisierius mielai atsakė į žiūrovų klausimus, papasakojo apie savo naują projektą – dokumentinį filmą „Women in Exile“,

Neringa Klumbytė.

D. Kavaliauskienės nuotr.

skirtą moterims sovietų lageriuose.

Šeštadienio programa pasibaigė dramaturgo, aktorius ir režisieriaus Kęstučio Nako monospektakliu anglų kalba „Remembrance of Things Pontiac“.

Sekmadienis, rugsėjo 12 d.

Sekmadienio pokalbį tapatybių tolerancijos tema su svečiais iš Lietuvos, žurnalistais A. Siaurusevičiumi ir V. Savukynu pradėjo santarietis V. Šiurkus, svečių paklauses apie šiandieninę Lietuvos žiniasklaidą bei jos tapatybę internetinėje eroje. V. Savukyno nuomone, šiuolaikinių žiniasklaidos šaltinių susilieėjimas yra įvykęs faktas, o internetas – iššūkis žurnalistui profesionalui apskritai. Jei iki internetinės eros žurnalistai labiau specializavosi savo srityse, tai vadinamajam internetiniam žurnalistui reikia išmanymo ir įgūdžių jose visose.

Pritardamas kolegai, A. Siaurusevičius pabrėžė, jog internetiniai laikraščiai šiandien tampa įtakingesni už tradicinę spaudą. Vienas iš naujų jų augančios įtakos ir populiarumo būdų yra žiniasklaidos tiekėjų toleruojami ir išviešinami anoniminiai internete paskelbtų autorių tekstų bei informacinių pranešimų komentarai. A. Siaurusevičiaus pastebėjimu, iškyla paradoksali padėtis, kada už autorių viešą pareiškimą žiniasklaidoje jos autoriai esti atsakingi, o tuo tarpu šmeižtu ir panieka užsiimančios anonimiški „komentatoriai“ šios atsakomybės išvengia.

Suteikus žodį auditorijai, ilgametis santarietis, vienas iš „Akiračių“ redaktorių Z. Rekašius pasipiktino „spaudos chuliganizmo“ Lietuvoje reiškiniu apskritai, kada žiniasklaidoje tiesiog žaidžiama siekiant privačių interesų įgyvendinimo, tuo būdu paminant tiek žiniasklaidos egzistencinius tikslus, tiek juos puoselėjantį žurnalistinį idealizmą. Reaguodamas į Z. Rekašiaus kritines pastabas, pastarąją Lietuvos žiniasklaidos padėtį A. Siaurusevičius pavadino Lietuvos inteligentijos liga, primindamas Vinco Kudirkos ironiškas pastabas, kad Lietuvos inteligentą pažinsi iš kinkų drebinimo.

Toliau kalbėta apie žiniasklaidos ir auditorijos santykius keliant neapykantos pavidalų kurstymo visuomenėje probleminius klausimus. Ne paslaptis, jog žiniasklaida priklauso nuo investuotojų bei reklamos užsakovų kapitalo, kuris įsuka jos šiandieninio buvimo sąlygų gyvybės ratą: dėmesys – reitingai – pelnas. Atsakydamas V. Savukynas pastebėjo, jog iki 1995 metų etninio nepakantumo apraiškų lietuviškoje žiniasklaidoje buvo gausu, tačiau vėliau, aktyviai veikiant nevyriausybinėms organizacijoms, jų gerokai sumažėjo. Tiesa, po 2000 metų padėtis ėmė blogėti. V. Savukynas pastebėjo, jog kada neapykantos pagrindu yra kuriama tautinė tapatybė, tai gali virsti „labai tragiškais dalykais“, apie kuriuos byloja Europos istorija. Kitoks tapatumas turi būti gerbtinas ir toleruotinas, laikantis principinių žmogaus teisių. □

Kęstutis Nakas.

J. Kuprio nuotr.

žmonės ir valdžia juokėsi iš panašių dalykų. Tokio juoko yra apstu „Šluotoje“. Vis dėlto, pastebi N. Klumbytė, ir šiame žurnale netrūko užkoduotos, vadinamosios Ezopo kalbos, meninių verčių perkūrimo, tautinės reinterpretacijos, galų gale – tylos, todėl į „Šluotą“ galima žiūrėti ir kaip į pasipriešinimą režimui.

Šeštadienio antrąją dalį pradėjo dar vienas svečias iš Lietuvos – žurnalistas, kultūros antropologas, Lietuvos radijo ir televizijos laidų kūrėjas ir vedėjas, Kultūros meno ir filosofijos instituto

PRANAS VISVYDAS

Nesinori to neminėti

Jei kas man padėtų kurį laiką patinęti, nieko įtikinančiai rimto neveikti, būčiau labai patenkintas. Pasijusčiau vidujai sutvirtintas. Dviese lyg ir lengviau nešti tingėjimo lažą. Abu kur nors nueitume. Į kiną? Po to pasidalintume įspūdžiais. Ar ant suoliuko pasišildytume saulėje? Ar sužaistume šachmatais? Tingėjimo laukas platus. Pavirsta pramogomis.

Neveikla nėra nuodėmė. Evoliucijos kelyje – kai kam tikros atostogos. Dezertyravimas, jeigu žiūrėsime į žmoniją kaip į junginį, įpareigojusį mus visada ką nors bendrai daryti. Kad ir rūpintis pakrančių švara. Į tai kiekvienas esame įveltas. Bet koks teršimas ar nesiskaitymas su visuotine švara yra nusikaltimas globaliniu mastu. Matote, kad ir nusiteikęs tinginauti, vis tiek suku į visuomeninius barus. Kas blogiausia, imu aušinti burną trauzmais.

Skaitytojui, manau, kur kas mieliau, kai rašytojai dėmesį kreipia į jau seniai kaip penki pirštai žinomus, aptartus dalykus. Vadinu juos nuzulintomis tiesomis. Dar vienas paglostymas nepakenks. Ir kas svarbu, mūsų minčiai suteiks malonumą, nes atsakymą į naują požiūrį ar klausimą jau turime gatavą. Tai apima beveik viską. Net ir mitybą ar švaros palaikymą namuose. Ar įrodinėjimą, jog tyrą vandenį gerti sveikiau nei alų. Ar kokio klasikinio veikalo pastatymo scenoje vertę.

Svarbu, kad apie tai kalbėdami atrodytume rimtai nusiteikę (ne šiaip sau postringaujantys), su įsigilinusio žmogaus išraiška. Mus tik švariai orius pašnekovai turėtų matyti. Rimtuolius. Kaip savo socialinį vaidmenį visada tinkamai atliekančius Seimo atstovus.

Yra dalykų, jau seniai be abejonės priimtų į pastovių tiesų panteoną. Apie jas kalbame itin iškilmingai, kaip apie neginčijamą tikrąbę. Mažas kryptelėjimas ironijos pusėn gali sulaukti pasmerkimo. Kad ir apie meilę Tėvynei ar pokario partizanų herojišką įnašą į Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą. Tai minint, veide jokia paika abejonės išraiška netinka. Dera tik orumas. Juk patriotinė tiesa švyti tradicijos altoriuje ir bet kokių pažiūrų žmogui, net ir doram ateistui, yra šventa, žinoma, be dogmatinių antrankių. Deja, patirtis rodo, jokia visuomenė bet kur, bet kada be tų antrankių (švelniau pasakius, be įvairių sankcijų) neišsiverčia. O ten, kur jų mažiausiai, tai ir dvasinė pažanga bei laisvė yra tvirčiausia.

Nesigiriu tuo, bet taip lemta: nuolat susiduriu su įvairia kūryba. Ne vien su savo mėgėjiška, bet ir kitų kur kas tobulesne. Pasijuntu nusižeminęs prieš juos ir mylintis, nes tai, ką

jie parašė, suvaidino, nutapė, sukomponavo, pagrojo, padainavo, pašoko, surežisavo, palengvina mūsų vienetą žemėje. Sandūra su talentais mus pratęsia kaip žmones. Grindžia mūsų egzistenciją. Veda evoliucinio tobulėjimo keliu. Suteikia kūnui sieliškos euforijos kaupą, dažnai minimą katarsį, didingumą. Kai kam prisideda prie gero virškinimo. Noro bendrauti su žmonėmis. Malonių sapnų.

Jokiu būdu ne laikas, o mes patys senstame. Laikas tik pastoviai tipena pirmyn, nei jaunesnis, nei senesnis, nes jis tėra abstrakti sąvoka. Kiek galėdami kabinamės į savo gyvenimo atplukdomus sielius. Iš kur jie? Tegul iš aukštupio. Kaip man vaikystėje Neries pakrantėje. Nauja tėkme atvaro ir skalauja pušų sakais kvepiančius plaustus. Mes irgi esame įvairių srovių skalaujami rąstai, šakos, karna, lentos. Statybinė medžiaga buičiai.

Pridursiu: laikas yra begalinis vyksmas, todėl ir negali niekad pasenti. Štai apie tai būtų įdomu padiskutuoti su tuos dalykus geriau išmanančiais skaitytojais. Žinoma, ne ilgais filosofiskais traktatais, bet glaustomis pastraipomis. Apie amžinąjį laiko fenomeną, XXI amžiaus mintimis suprastą.

Bet koks pažįstamo žmogaus pasirodymas scenoje yra sąmojingas. Ypač kai jam ar jai ten nesiseka. Būtent – prie mikrofono nuo pulsto ant grindų vis krenta paskaitos lapai. Reikia juos rinki, lankstyti, vyresniam, suprantama, susilaukti kitų pagalbos. Gaunamas minispektaklis. Ir kaip paprastai, iš tokio prelegento jį pažįstantys žiūrovai tyliai juokiasi labiau, nei jo nepažįstantys. Mat iš savų juoktis galima, bet iš svetimų – nederą. Mes visi tai gerai žinome.

Be to, iš scenoje esančių moterų juokiamasi sveikiau negu iš vyrų. Vyrų, tikrų komikų, kaip gerų tenorų, šiuo metu pasaulyje lyg ir stinga. O su moterimis, žiūrėkite, kas vyksta: karalienės, prezidentės, bankininkės, dainininkės, artistės, rašytojos, profesorės...

Juokinti auditoriją moterims kur kas lengviau. Jų jausminis potencialas, apranga ir makiažas turi daug komiško įdaro. Be to, šiais laikais itin padeda ir ritmingai šėlstanti roko muzika. Mane visada pralinksmina gyvai emociškai dainuojanti būtybė aptemptais džinsais, jei ima dar bėgioti scenoje. Spėju, dažnas vyresnio amžiaus žiūrovas, staiga užlipęs į sceną ir rimtu veidu perbėgęs iš vieno kampo į kitą ir atgal, susilauks nuoširdžių ovacijų. O jei dar sugalvos kokią originalų judesį, sėkmė užtikrinta. O jei nugrius, daug kas nuskubės ten jį pakelti. Šekspyro verta mizanscena!

Apie tai turėtų pagalvoti rengėjai savo kartais nuobodokam repertuarui pagyvinti. Tai būtų lyg absurdiška metafora, iš kurios galima smagiai pasijuokti. Auksinė vinis rimtos sueigos kaladėje. □

Diotimos ruduo

Tik neskubėk. Prie įlankos pabūk su ant turėklo tupinčia žuvėdra. Pabūk ilgiau ir stenkis prisiminti eilėrašį Fr. Hölderlino „Likimui“, atvedusį tave šį ankstų rytmetį prie vandenyno padėkot dievams už galimybę čia dar kiek pabūti, kad ir vienam, vis tiek visatoje.

Sugrįžęs parašiau tau laišką apie savaitgalį. Žinojau – neišsiųsiu:

Jie išsiskirstė, šuktelėję nykų „Bai“. Bičiuliai, negi vėjo išpustyti lapai? Tik tu vienintelė ryžaisi dar pabūti. Vartei knygas, klauseis dar likusio grotuve disko. Atrodei susitelkusi.

O gal nuobodžiavai? Įspūdingiausia tavo esimo pusė buvo tyli laikysena – taip į save panirusi tada tebuvo tik ano poeto eilėse gyvenusi Diotima.

Svetainės veidrodis atsigrėžė, kai tu tamsia batisto suknia ir baltu vėriniu norėjai kažką ištarti, bet nepasakei. Neklausiau. Džiūgavau, kad štai esi, tarytum aiškiai matoma ryte žuvėdra ir neskubanti dingti kažkur tolybėje.

Ir man užėjo kvailas noras pasakyti: dievams esu dėkingas, kad pasilikai. Ūmai tu atsistojai. Paėmus rankinuką tarei: Jau metas. Už viską ačiū. Bai! Ir išėjai, kaip ir kiti anksčiau išėjo. Suglumęs net nepalydėjau į aikštelę.

Pranas Visvydas

Chicago, 1978.

Jono Dovydėno nuotraukos

Lietuvos Raudonoji knyga: reti ir vertingi leidiniai

ŠARŪNAS ŠIMKEVIČIUS

2010 metų rugsėjo mėn. 23–24 d. Vilniaus universitete įvyko tarptautinė knygotyros konferencija „Lietuvos Raudonoji knyga: reti ir vertingi leidiniai“. Išgirdus žodį „Raudonoji knyga“, pirmiausia prieš akis išnyra nykstančios gyvūnų rūšys, tačiau retoms knygoms irgi tinka šis terminas. Globaliame šiandienos pasaulyje ypač opios kultūros paveldo išsaugojimo, aktualinimo, prieigos problemos. Pribrendo reikalas išanalizuoti Lietuvoje esamų vertingiausių spaudos paveldo objektų identifikavimo, jų registravimo, bibliografavimo, mokslinio tyrimo ir aktualinimo klausimus.

Konferencija vyko dvi dienas. Pirmąją dieną buvo skaitomi šie pranešimai: „Lietuvos knygos paminklai spaudos paveldo tyrimų kontekste“ (doc. dr. Alma Braziūnienė, Vilniaus universitetas), „Estiškųjų leidinių Raudonoji knyga (1535–1850): patirtis ir pamokos“ (prof. dr. Tiiu Reimo, Talino universitetas), „Senųjų knygų rinkinių kultūrinės vertės problema tapatumo ir atminties tyrimuose“ (prof. dr. Arvydas Pacevičius, Vilniaus universitetas), „Lietuvos knygos paminklų standartas: rengimo galimybės ir perspektyva“ (dr. Nijolė Bliūdžiuvienė, Vilniaus universitetas), „Kai kurios teorinės ir praktinės Baltarusijos knygos paminklų tyrimo problemos“ (Tatjana Sapiega, Baltarusijos nacionalinė biblioteka, Minskas). Temą „Retų spaudinių komplektavimas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje: problemos, tradicijos, perspektyvos“ pristatė dr. Daiva Narbutienė (Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka). Retų spaudinių katalogai rengti net stalinizmo laikais, tik nebuvo publikuoti.

Apie Vilniaus universiteto bibliotekos inkunabulų rinkinio raidą kalbėjo Petras Vidas Račius iš Vilniaus universiteto bibliotekos. Jo teigimu, kiekvienas inkunabulas unikalus, nes pasižymi ypatingais meistrų įrišimais. Didelį darbą šioje srityje nuveikė Nojus Feigelmanas. Dabar šie duomenys tikslinami. Lietuvos inkunabulų rinkinys nusileidžia kitų šalių bibliotekų kolekcijoms dėl įvairių priežasčių, viena iš jų – pavėluotas spaudos atėjimas į Lietuvą.

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos paleotipų rinkinį ir jo tyrimo perspektyvas apžvelgė dr. Viktorija Vaitkevičiūtė (Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka). Evaldas Grigonis iš Vilniaus universiteto bibliotekos pasakojo apie Šventojo Rašto leidinius Vilniaus universiteto bibliotekos XVI amžiaus knygų fonde. Minėta, kad religinė knyga nepelnytai primiršta tyrinėtojų.

Dr. Iryna Ciborovska-Rymarovič (Ukrainos nacionalinė V. Vernadskio biblioteka, Kijevas) pristatė pranešimą „LDK didikų Sapiegų knygos Ukrainos nacionalinėje V. Vernadskio bibliotekoje“.

Prof. dr. Manfredas Kleinas iš Bylefeldo aukštosios profesinės mokyklos Vokietijoje papasakojo apie lietuviškas knygas kunigo Josijo Lorko (1723–1785) kolekcijoje Kopenhagoje. Šioje didžiulėje bibliotekoje buvo 6 Biblijos lietuvių kalba. Knygos ženklintos rankraštiniu įrašu. Turėjo katalogą. Sulaukęs 61 metų, bibliofilas savo Biblijų kolekciją pardavė už 4 tūkstančius dukatų. Ją įsigijo vienas didikas. Šis didikas bibliotekos kūrimo ėmėsi ne iš karto. Iš pradžių jis garsėjo kitokiais pomėgiais. Iš pradžių jis darė vaikus, regis, net du šimtus paleido jų į pasaulį, o paskui jau ėmėsi ir bibliotekos. XVIII amžius – tai Biblijų kolekcininkų metas. D. Kaunas papildė šį pranešimą, pamindamas, kad šis bibliofilas – ne vienintelis toks

Knygotyros konferencijos programos viršelis.

tuo metu. Laikmečio mada. Kainų skirtumai. Kuo egzotiškesne kalba išleista Biblija – tuo ji brangesnė. Asmeniniai katalogai. Išleidžiami ir katalogai apie tai, ko ieškoma. Savotiški P. Gasiūno pirmtakai. Beje, visada kur kas svarbiau išleisti pačios kolekcijos katalogą, o ne neturimų, bet ieškomų knygų. Jei tai būtų padaręs Gasiūnas, jo knygos vertė būtų didžiulė, nepaisant gramatinių klaidų. XVIII didikų bibliotekas prižiūrėdavo ir komplektuodavo daugiausiai universitetų profesoriai. Beje, jie tokiu būdu susirado galimybę truputį užsidirbti – leisdavo savotiškus bibliofilijos pradžiamokslius, taip populiarindami bibliofiliją. Didikų bibliotekos dažniausiai saugomos paveldėtojų, o štai pastorių – parduodamos. Nes paveldėtojai dažniausiai neturėdavo tokių polinkių.

Domas Kaunas buvo išprovokuotas išduoti, kas vaizduojama ant konferencijos programos viršelio. Čia tenka paaiškinti, kad šio renginio programos – tai tikri nedidelės apimties bibliofilų širdį glostantys leidiniai. Mat antrojo viršelio iliustracijos metrika buvo pateikta, o štai pirmojo – ne. Pirmame programos viršelyje matome lentynas, pilnas senų knygų – tai visus suintrigavo. Pasirodo, šią fotografiją darė pats Kaunas – tai vieno kunigo bibliotekos fragmentas. Dabartiniai bibliotekos savininkai nenorėjo tokios informacijos paskelbti, kadangi biblioteka du kartus apvogta. Pirmą kartą išibrovėliai knygų neėmė, išsinešė seną neveikiantį magnetofoną. O antrą kartą jau paėmė ir knygų.

Prof. habil. dr. Domas Kaunas (Vilniaus universitetas) pristatė pranešimą „Jurgio Platerio lituanistikos kolekcija – knygos paminklas“. Jurgis Plateris turėjo didžiulę biblioteką, kurioje buvo daug lituanistikos. Pokariu ši dvaro kolekcija buvo sunaikinta. Kaip matėme iš parodytos fotografijos, dvaro pastato kolonos buvo iš medžio.

Doc. dr. Aušros Navickienės (Vilniaus universitetas) pranešimo tema turėjo būti „XIX a. pirmosios pusės lietuviškos pasaulietinės knygos paminklai“, tačiau ji buvo pakeista tema apie Suomijos bibliotekose saugomas religines knygas. Tarp tokių – daugiausia gerai išsilaukusių maldaknygių.

Arthuras Hermannas (Lietuvių kultūros institutas, Vokietija) savo pranešime „Reti išeivijos spaudiniai Lietuvių kultūros instituto bibliotekoje Hiutenfelde“ pastebėjo, kad daug retų leidinių ten nėra. Tik trys tokie, kurių niekur kitur nėra. Tai hektografiniai leidiniai.

Paskutinis pranešimas pirmąją konferencijos dieną buvo „Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos senosios knygos: rinkinio istorija ir vertė“. Nijolė Kasparavičienė iš Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos papasakojo apie šį rinkinį,

kuriame yra ir kelių šimtų periodinių leidinių kolekcija. Šioje bibliotekoje taip pat vyksta ir įvairios senųjų leidinių parodos.

Antrąją konferencijos dieną, penktadienį, buvo pristatyta 10 įdomių pranešimų: „Reti ir vertingi lietuviški kontrafakciniai leidiniai (1865–1904) Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje“ (Ramunė Dambrauskienė, Kauno apskrities viešojoji biblioteka), „Vilniaus senienų muziejaus vertybių susigrąžinimo iš Rusijos problemos“ (doc. dr. Nastazija Keršytė, Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Vilniaus universitetas), „Vilniaus mokslo bičiulių draugijos (1907–1939) knygų rinkiniai“ (habil. dr. Henryka Ilgiewicz, Lietuvos kultūros tyrimų institutas), „Prezidento Antano Smetonos asmeninė biblioteka: paveldas ir tyrimai“ (dr. Nijolė Lietuvninkaitė, Kauno technologijos universiteto biblioteka), „Savilaidos paveldo unikalumas ir jo išsaugojimo problemos“ (dr. Egidijus Jakeliūnas, Vilniaus universitetas), „Savokų reta knyga ir vertinga knyga samprata bei vartoseną sovietmečio Lietuvoje“ (Inga Liepaitė, Vilniaus universitetas), „Senųjų knygų aprašo ypatumai: bibliografinis vienetas ar muziejinė vertybė?“ (Sondra Rankelienė, Vilniaus universiteto biblioteka), „Internetiniai senosios lietuvių raštijos leidiniai“ (dr. (hp) Ona Aleknevičienė, Lietuvių kalbos institutas), „Faksimiliniai leidiniai Latvijos spaudos paveldo publikavimo kontekste“ (doc. dr. Viesturs Zanders, Latvijos universitetas, Ryga), „Lietuvos rankraštinio paveldo publikavimas skaitmeninėje erdvėje: suskaitmenintų ir viešai prieinamų rinkinių analizė techniniu požiūriu“ (Arūnas Gudiničius, Vilniaus universitetas).

Būdamas konferencijoje, dar apsilankiau knygyne „Littera“, kuris įsikūręs Vilniaus universitete. Niekada anksčiau šiame knygyne neteko būti, tačiau pirmas kartas pasiteisino: įsigijau tris įdomias knygas. Knygų apie knygotyra neraskime daugumoje knygynų, tačiau šiame jų yra. Dviejų iš jų autorius ar sudarytojas – Domas Kaunas. Tai „Knygos kultūra ir kūrėjas: istoriografiniai tyrimai ir vertinimai“, išleista 2009 m., „Knygos ir bibliofilijos kultūra: svarstymai ir mintys“ (2005 m.). Trečioji knyga, kurią įsigijau – „Vienuolynų bibliotekos Lietuvoje 1795–1864 metais: dingęs knygos pasaulis“, išleista 2005 m., jos autorius – Arvydas Pacevičius. □

A. Kmieliauskas. VU knygyno „Littera“ freskos, 1978.

Brastos arba Radvilų Biblija, išspausdinta Mikalojaus Radvilos Juodojo įkurtoje spaustuvėje, 1563.

TAUTOS DIDŽIŲJŲ ATMINTIES SARGYBOJE

Minint fotomenininkės Onutės Pajedaitės 85-ąsias gimimo metines

ONA VOVERIENĖ

Pagrindinė žmogaus pareiga gyvenime yra realizuoti save, tapti tuo, kuo potencialiai yra. Pats reikšmingiausias jo pastangų kūrinys yra jo paties Asmenybė.

Erichas Fromas

Tapti Asmenybe, ko gero, pats sunkiausias žmogaus uždavinys. Mokslotyrimininkai teigia, kad tas procesas – tarsi kopimas į aukštus kalnus, reikalaujantis iš žmogaus ne tik jo valios pastangų, kantrybės, veiklos kryptingumo, gebėjimo sunkiai dirbti, bet ir pasiaukojimo savo pasirinktam gyvenimo tikslui realizuoti. Nedaug žmonių tampa Asmenybėmis. Milijonai ateina ir praeina lygumomis, taip ir nepalikę ryškesnio pėdsako, kad būtų ir gyventa. Tapti Asmenybe – tai tautos didžiųjų dalia. Onutė Pajedaitė – viena iš jų.

Onutė Pajedaitė – garsi ir talentinga, žavinti savo unikalia kūryba. Pirmą kartą su ja susipažinau, pamačiusi jos darbus – Lietuvos žymiųjų moterų portretų parodą, skirtą III-jam Lietuvos moterų suvažiavimui. Gražūs, dvasingi lietuvačių veidai, – jie daug ką pasakė apie laikotarpį ir jų gyvenimą, laimę ir nusivylimą, sėkmes ir netektis. Tiesa, tai nebuvo tos moterys, apie kurias aš ra-

(2005 m.), pakvietė mane, svetimą, į savo jubiliejinę konferenciją. Dar didesnis mano nustebimas buvo, išgirdus ne tik apie jos meninę, bet ir apie žodžio kūrybą. Netrukus Onutė pakvietė mane į svečius į savo jaukius, saulės nuauksintus namus, tikrą mūsų laikmečio žymiausių žmonių portretų, apgyvendintų ant visų nedidelio Onutės butelio sienų, ekspoziciją ir patikėjo man vienintelį savo knygos „Kelionių mozaika. 1950–1960“ (2 005) egzempliorių.

Vėliau Onutė pakvietė mane į jos fotografijų parodą, skirtą aktorius ir skaitovo Laimono Noreikos 80-osioms gimimo metinėms. Ji buvo surengta Lietuvos dramos teatro foje. Parodoje – svarbiausios menininko gyvenimo akimirkos. Pradžia – dar jaunas gražuolis aktorius Laimonas Noreika, galantiškas kavalierius su žymiosiomis to meto moterimis Monika Mironaitė, Gražina Didelytė, Regina Varnaitė, su nepakartojama mūsų laikmečio lakštingala Beatrice Grincevičiūtė ir Adomo Mickevičiaus eilutėmis: „Širdį ir upę sunku sutūrėti / Vilijai bėgti, / Mergaitei mylėti...“

Aktorius nuotraukos su rašytojais ir poetais Justinu Marcinkevičiumi, jo žmona, Marcelijumi Martinaičiu, Albinu Bernotu ir žymiaisiais to meto literatūros kritikais prof. Vytautu Kubiliumi ir prof. Kostu Korsaku Literatūros muziejuje, Poezijos pavasariuose, prie Maironio paminklo Kaune, Kernavėje 1985 metais.

Ypač jautriai fotomenininkė pateikė Laimono Noreikos fotonuotraukas su jo vaidmenimis Nacionaliniame dramos teatre. Čia Laimonas Noreika, vaidinantis karalių Lyrą V. Šekspyro tragedijoje „Karalius Lyras“, ir vyskupas Masalskis Justino Marcinkevičiaus „Katedroje“, ir Dausprungas Justino Marcinkevičiaus „Mindage“, ir Mažvydas – „Mažvyde“, ir Pildas „Prometėjuje. Ikare“, ir Sapiega Balio Sruogos „Kazimiere Sapiegoje“, ir Ragūnas J. Grušo dramoje „Herkus Mantas“, ir dar daugybę kitų vaidmenų.

Tose nuotraukose tiek daug šviesos, tiek didybės, tiek pakylėtos poezijos... Žiūri ir matai: Karalius. Nepakartojamas ir savitas mūsų menininkų atlikėjų karalius, keliantis, vedantis, ugdantis Tėvynės meilės ir patriotizmo bei žmoniškumo jausmus.

Nustebino fotomenininkės psichologinis įžvalgumas – ne veltui sakoma, kad talentingas kūrėjas yra kaip pranašas, jis geba matyti žmones ne tik kaip jie atrodo, bet ir prasiskverbti į giliausias jų sielos kerteles, pažinti jų dvasią, o galbūt – ir išpranašauti jų likimą... Ir priemonės tam parinktos pačios tobuliausios – fotoobjektyvo žvilgsnis ir eilėrašitis...

Onutės Pajedaitės kūrybiniame aruode daugiau nei trys tūkstančiai išspausdintų fotonuotraukų. Jos rūpestingai suregistruotos, ko gero, vieningame tokio pobūdžio leidinyje „Nuotraukų bibliografija“ (V., 2003); 50 fotoparodų, skirtų žymiesiems rašytojams K. Donelaičiui, Simonui Daukantui, Vincui Kudirkai, Maironiui, Juozui Tu-mui-Vaižgantui ir kt. meno veikėjams, 13 etnogra-

O. Pajedaitė savo knygos „Viskas lengvai!“ pristatyme Lietuvos rašytojų sąjungos klube.
Jono Junevičiaus nuotr.

finių ekspedicijų su moksleiviais nuotraukos.

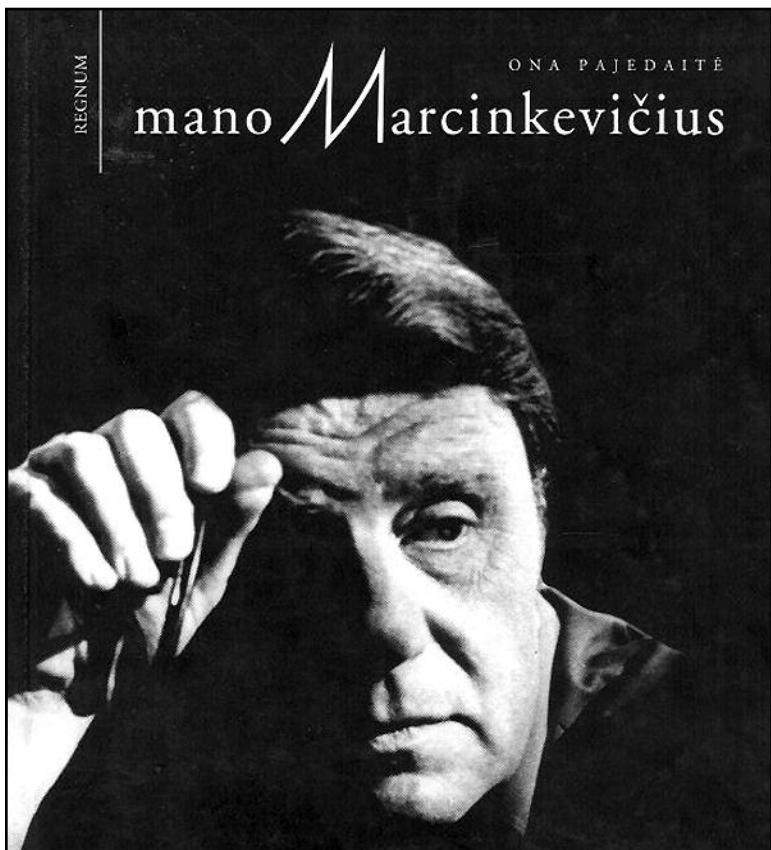
Iš septynerių metų draugystės su Ieva Simonaityte gimė fotoalbumas „Ji buvo Simonaitytė“ (V., 1988) ir unikalus fotoalbumas „Mano Marcinkevičius“ (V., 2001). Pastarasis – fotomenininkės Onutės Pajedaitės meilės, gilaus dvasinio jausmo ir pagarbaus žavėjimosi poetu išpažinimas, per nuotraukas ir eilėraščius atskleidžiantis vidinį poeto pasaulį – jo ištikimybę savo tautai ir jos vertybėms. Su meile ir didele fotomenininkės talento jėga sukurti jos fotografijų ciklai, skirti Vincui Kudirkai ir Adomui Mickevičiui.

Žodžio kūrybos skrynutėje – Onutės Pajedaitės laiškų dvitomis „Šiltos kupetų“ (V., 2004). Ilgai susirašinėjant atsiveria kelių dešimtmečių įvykiai ir jų įtaka Lietuvos žmonių likimams. 2005 metais Onutė Pajedaitė išleido originalią knygėlę „Rašytojų autografai Onai Pajedaitei“. Savo žodžius į jai padovanotas knygas įrašė 150 Lietuvos rašytojų, iš jų – Vincas Mykolaitis-Putinas, Justinas Marcinkevičius, Jonas Mikellinskas, Eugenijus Matuzevičius, jos mėgstami menininkai Laimonas Noreika, Monika Mironaitė, Regina Varnaitė ir kt. Justinas Marcinkevičius fotomenininkei yra dovanojęs net 20 savo knygų. „Mielajai mūsų literatūros bičiulei, vaizdais rašančiai kultūros, gimtojo krašto, mūsų žodžio istoriją – gerb. O. Pajedaitei – saulės jūsų namams ir Jūsų sielai linkėdamas“. Kitoje knygoje toks įrašas: „Gerb. Onai Pajedaitei, sukūrusiai 20 a. lietuvių kultūros žmonių portretų galeriją. Ką jau sugavo Jūsų objektyvas, tasai bent šimtui metų liko gyvas! Ačiū! Just. Marcinkevičius. 2003.01.15.“ Tais pačiais 2005 metais buvo išleista dar viena Onutės Pajedaitės knyga, jau minėta straipsnio pradžioje, „Kelionių mozaika. 1950–1960“. Keliauta po Krymą, Kaukazą, Šiaurę – mašinomis, traukiniais, baidarėmis, slidėmis, pėsčiomis... su fotoaparatu ir nepamainoma kelionių drauge Regina. Kopta į Krymą ir Kaukazo kalnus...

2005 metais išėjo Onutės Pajedaitės eilėraščių, parašytų 1947–1986 metais, knyga „Kasdienės mintys“. Kaip rašo jos kūrybos tyrinėtoja Aldona Ruseckaitė, „juose tarsi dienoraštyje praplaukia keli gyvenimo dešimtmečiai, paprasta forma, neįmantrus kalbėjimas, moteriškos ir bendražmogiškos temos, tačiau O. Pajedaitės poezijoje skamba ir kažkas labai skaidraus, sielvartingo“ (Aldona Ruseckaitė. „Gyvenimas darbų verpetuose“ // „Lietuvos aidas“. – 2005, gruodžio 12, p. 9).

Antrojo savo garbaus jubiliejaus išvakarėse Onutė Pajedaitė išleido autobiografinę knygą „Viską lengvai!“ (V., 2009), parašytą mišria forma, jungiant nuoseklų vaikystės prisiminimų pasakojimą ir dienoraštį, rašytą 1941–2007 metais.

Nukelta į 8 psl.

O. Pajedaitės fotoalbumas „Mano Marcinkevičius“, 2001 m.

šiau savo knygoje „Žymiosios XX amžiaus Lietuvos moterys“ (Kaunas, 2000 ir 2005 m.). Manųjų – tik viena kita tarp Onutės laimingųjų, kūrusių savo ateitį ir pakilusių į savo kalno viršukalnes. Onutės moterys švietė, žerėjo savo talentais, kūrė idealus ir vertybes, į kuriuos turėjo orientuotis jaunosios kartos. Mano moterys plukdė sielius Angara, žvejojo Laptevų jūroje ir neaprepiamuose Baikalo vandenyse, mirė badu Trofimovske ir Tit Aruose, gelbėjo savo vaikus Sibire nuo bado ir mokė juos išlikti, gyventi, pažinti lietuvišką raidę ir žodį. Ištrūkusios iš komunistinio pragaro, kartais kur kas baisesnio, negu Dantės pavaizduotas, jos dar sugebėjo baigti aukštuosius mokslus, sukurti savo vaikams ateitį, išmokyti juos mylėti ir kurti savo Tėvynę, ja didžiūotis.

Orientavimasis į skirtingas Lietuvas brėžė savotišką psichologinę takoskyrą tarp manęs ir Onutės. Todėl buvau labai nustebinta, kai Onutė, jau žymi menininkė, apdovanota Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi

VYTAUTAS KARALIUS IRONIŠKOS UŽUOMINOS

• Ateina laikas, kai ne tikslas tave veda, o tu jį.

• Ir laimingas žmogus dairosi – ir pamato dar laimingesnį.

• Per daug laimės kaip per didelės burės menkai valčiai.

• Jokia demokratija neturi tiek liaudies poetų kaip sumani diktatūra.

• Istorija ilga, o žmogus nuėjęs netoli.

• Kokia istorijos prasmė, jeigu nėra prasmės istorijos?

• Vien tik kelti gyvenimo kainą – beprasmiška, svarbu ir ką nors įsigyti.

• Per protinga idėja netinka idėjų estafetei: kvailesnės yra greitesnės.

• Žmogus neranda vienos galutinės tiesos net sau, o apsišaukėliai randa visai žmonijai.

• Žodžiui reikia svorio, o ne antsvorio.

• Jei gyvenimą įsivaizduojame kaip upę, neišvengiama ir prieplaukų problema.

• Sąžinės nepapirksi mažu kyšiu. Ji reikalauja viso gyvenimo.

• Aukštai žmogus greičiau pripranta apsijuokti negu išmoksta juoktis.

• Špygai pirštai susivienija greičiau negu kumščiai.

• Viską reikia turėti savo – ir pesimizmą.

• Su metais laikas greitėja, bet tai nėra ateities pagreitis.

• Jei visata mums kada nors kreivai šypteltų, kelių šviesmečių būtų jos šypsėnėlė?

Aleksandras Ostašenkovas. Kapinės, kuriose dažnai lankausi, 1992.

• Vartotojas blogiausiai vartoja save.

• Aforizmui geriau negimti nei pataikauti.

• Gyvenimas laikinas ir geriausiais laikais.

• Mąstančiam žmogui partija reikalinga ne daugiau kaip kalno viršūnei perukas.

• Kai ateitis per šviesi, į ją žygiuojama atbulom.

• Laikas daugiau nei pinigai. Pinigų kursas krenta, laiko vis auga.

• Tiek svarbių dalykų, o svarbiausia smulkmena – mes patys.

• Ir galimybė nežino, kiek ji gali. Ji priklauso ir nuo mūsų.

• Mažiausiai pabėgėlių iš banalybės, yra tik daug pabėgėlių iš vienos į kitą.

• Yra didelių upių be garsaus krioklio, kaip ir didelių gyvenimų be triukšmo.

• Knyga visų pirma yra išdavikė: ji išduoda, ko vertas jos gimdytojas.

• Nekalčiausioji okupantė atrodo buitį, bet ji okupuoja iš esmės ir visam gyvenimui.

• Mintis pasislepia saugiau viename sakiny negu storoje knygoje.

• Aplinkybės yra ne tik aplink tave, bet ir tavyje.

• Istorinį ginčą laimėjo anekdotas, o ne akademikai pataikūnai.

• Ir medžiai nesaikingi: mažai norėsi, visai nežydėsi.

Minint fotomenininkės Onutės Pajedaitės 85-ąsias gimimo metines

Atkelta iš 7 psl.

Kaip tik iš tos knygos ir sužinojau tikrąją Onutės Pajedaitės gyvenimo istoriją. Joje tai, kas būta jos gyvenime svarbiausia, kas įgyta, kas prarasta, ką verta išsaugoti ateičiai. Sužinojau ir jos gyvenimo credo, išsakytą viename jos eilėraščių: „Ką padėsi, žmogau, prie Aukščiausiojo kojų?”

Onutė Pajedaitė gimė 1925 m. liepos 7 d. Galvydžių kaime Anykščių raj., gausioje ūkininkų Pajedų šeimoje. Kai ji gimė, vyriausiam broliui Vladui buvo 13 metų, Antanui – 11, Petriukui, jos mylimiausiam – 9, Adeliutei – 6, Bronytei – 4 metai. Ji buvo šeštas vaikas. Visų mylima ir lepinama šeimoje, vėliau – mokykloje, pritampanti prie bendraminčių ir net lydere tapusi – klasės seniūne. Jos laiminga vaikystė baigėsi, prasidėjus Lietuvos okupacijai. Tada, 1941 m. lapkričio 16 d., Onutė ir pradėjo rašyti dienoraštį. Pirmosios dvi okupacijos ir karas jų šiltų ir jaukių namų tarsi nepalietė –ėjo kažkur šalia, su žmonių žūtimis, karo negandomis. Tačiau sugrįžus frontui ir įsitvirtinus okupaciniam režimui, buvo suimti visi trys Onutės broliai – Vladas, Antanas ir Petriukas. Petriukas Lukiškių kalėjime enkavedistų buvo nukankintas. Iki šiol nežinomas jo kapas. Kitus brolius ištiko politinių kalinių dalia. 1948 m. gegužės 22 d. į Sibirą ištremė Onos tėvelius. Dienoraštyje atsirado įrašas: „Be tėviškės, be Motinos, be jokios ateities”. Ji pati slapstėsi nuo tremties. „Širdys sugeltos. Akyse tebestovi atlapa, išdaryta sodyba, ištrypti gėlynai, išlaužyti medžiai, nulažta svirtis, išmėtyti rakandai. Iš pavyzdinio ūkio belikę griuvėsiai... Valdžios ir kaimynų gerai pasidarbuota”. Mama tremtyje mirė 1957 m. sausio mėnesį; mirtimi kalėjime vadavosi ir brolis Antanas. Onutė mokėsi Vilniaus universitete, Filologijos fakultete. Iš varganos stipendijos ir atsitiktinių uždarbių ji dar gebėdavo pasiųsti siuntinėlius

– maisto, drabužių, knygų – tėvams į tremtį, broliams į kalėjimą. Prieš pat valstybinius egzaminus Onutė buvo iš Vilniaus universiteto išmesta kaip „liaudies priešų” šeimos narė. Reikėjo įveikti baimę ir nuoskaudą širdyje dėl tokio universiteto vadovybės sprendimo. „Nusileidimas – tai ne menkumas – tai tvirtybė! Daug ką lemia, jei savo ambiciją įveiksi, nekeršysi, o atleisi – jau tu stiprus. Norint, kad tave gerbtų, reikia ne pūstis, didžiutis, o būti geranoriškam – visada laimėsi, išlaikysi gerus santykius. Kartą susitaikei, užmiršk praeitį ir jos neprimink. Vieną kartą atkentėjai – baigta!”. Ji nuėjo į savo kurso išleistuves, pasakė gražią kalbą, padėkojo visiems dėstytojams už jai suteiktas žinias. Juk ne dėstytojai ir juolab ne kurso draugai ją išdavė. Jie „ne karaliai, ir ne vergai, tik žmonės”. Net ir tie, kurie balsavo už jos pašalinimą iš universiteto, vėliau padėjo jai baigti universitetą, įgyti filologės, lietuvių kalbos ir literatūros mokytojos diplomą.

27 metus Onutė dirbo pedagoge Vilniaus lengvosios pramonės technikume. Dėstytoja, direktoriaus pavaduotoja. Dėstytojauti jai patiko dėl šios profesijos kūrybiškumo: poreikio nuolat tobulėti, ieškoti su moksleiviais naujų darbo ir bendravimo formų ir metodų. Moksleiviai ją mylėjo dėl jos nuoširdumo, griežtumo ir teisingumo; jos ugdomosios veiklos aktyvumo, bendravimo ekspedici-jose, ekskursijose.

Didžiausia jos paguoda ir atgaiva buvo gamta. Onutė – tikras gamtos vaikas. Gražiausi žodžiai, spalvingiausi gyvenimo prisiminimai – iš jos kelionių. Lietuvoje prie „švininio Asaknų ežero”, „lyg šunes riejas kudloti debesys ir lekia, lekia”; „atsibudo sekunde beržas ir vėl dejuodamas šnara”; o plaukiant baidare Nerimi, „upė šniokščia, kilojas ir rėvos – lyg krokodilai pagriebia mūsų baidarę ir neša į nežinią”... „Srovė skina sau kelią. Žvelgiu į uždagą baltą: lyg salos slaptingos sumirga – iš-

nyksta. Lyg pilys užburtos iškyla – pradingsta... Nei vandens, nei dangaus, nei krantų... Skriejam į nežinią tarp pieno rūkų, kurie lipdo akis ir traukia sapnuoti...” (Ona Pajedaitė. Kelionių mozaika. 1950–1960. – V., 2005, p. 166).

Gražus ir prasmingas Onutės Pajedaitės, žmogaus – Asmenybės gyvenimas. Įdomus ir jos Asmenybės kūrimosi kelias... Dar ankstyvoje vaikystėje, kai ji jau buvo „didelė”, „sulig stalu”, Šimonių klebonas užkėlė mergytę ant kėdės ir pasakė garsiai svečiams: „Dabokit, kokios akys to vaiko! Didelis žmogus išaugs. Didelis, sakau jums. Padabokit, akys kokios, a”!

Prisiminusi šiuos žodžius, Onutė vis kažką naujo atrasdavo. Dar būdama šešiolikos suvokė, kad „Žmogus gali būti didis, jei susiima, ir gali būti menkas, jei pasileidžia”. Vėliau, prisimindama klebono žodžius, tarė sau: „Tu esi gimusi aukštesniam tikslui... Aš trąša nenoriu likti – turiu užaugti Žmogumi. Tikru!”. „Norint kitiem būti ne akmeniu, o saulės spinduliu, reikia gero ir tvirto būdo. (Tą ji patyrė, jau brandžiam amžiuje būdama saulės spinduliu rašytojai Birutei Pūkelevičiūtei, Ievai Simonaitytei, Levutei Jablonskienei, Polinai Storpirstienei jų gyvenimo saulėlydyje – O. V.). – O valia visur praskins kelius. Tobulinti ne tik save, bet ir aplinką!”. „Laimė ir gera nuotaika neateina pačios. Jas reikia surasti. Būk aktyvus – ir šypsosis gyvenimas, o pasyviu – viskas pro šalį slenka”. Ir galiausiai: „Tėvyne, mano mylimoji, graži Tu mano, Lietuva!... Darbuotis savo Tautai, kas gali būti prasmingiau? Žinoti – tavo darbas reikalingas saviems žmonėms – tai palaima!”. Šis Onutės atradimas tapo jos gyvenimo tikslu, švyturiu, kviečiančiu ją iš audringos gyvenimo jūros į laisvos, nepriklausomos Lietuvos krantą.

Taip ir gimsta Asmenybės, turinčios gyvenimo tikslą ir valios jį realizuoti. □